

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет гуманітарно-педагогічний
18 червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
Дитяча психотерапія

Галузь знань С “Соціальні науки, журналістика та інформація”
Спеціальність С4 “Психологія”

Освітня програма “Психологія” (ОС “Магістр”)

Факультет: гуманітарно-педагогічний

Розробник: кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Анна ХИЖНЯК .

Викладач: кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Тетяна Циганчук

1. Опис навчальної дисципліни «Дитяча психотерапія»

Дисципліна “Дитяча психотерапія” є вибірковою компонентою в ОП “Психологія”, що безпосередньо формує практичні навички роботи з дітьми та підлітками. Дисципліна “Дитяча психотерапія” є невід’ємною складовою практичної підготовки психологів, необхідною для формування їхнього професійного мислення, терапевтичної гнучкості та вміння екологічно взаємодіяти з неповнолітніми клієнтами та їхнім оточенням. Під час її вивчення студенти опановують специфіку психотерапевтичного процесу в дитячому та підлітковому віці, пізнають особливості встановлення рапорту, специфіку терапевтичного контрагування та залучення батьків до процесу змін.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	<i>С4 Психологія</i>	
Освітня програма	<i>Психологія</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>	<i>6 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>8 год.</i>
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	<i>60 год.</i>	<i>106 год.</i>
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>4 год.</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: вивчення навчальної дисципліни є підготовка спеціаліста, який володіє комплексом знань загальних основ та наукових понять дитячої психотерапії і на цій основі здатного фахово ставити та вирішувати науково-дослідні та практичні завдання у професійній діяльності; підготовка фахівця, який володіє знаннями теоретичних основ ключових напрямків дитячої психотерапії та здатного використовувати їх у практичній діяльності; підготовка фахівця, який володіє професійними та особистісними якостями, що сприяють ефективному здійсненню професійної діяльності.

Перелік освітніх компонент, які передують вивченню навчальної дисципліни: загальна психологія; вікова психологія; соціальна психологія, психологічне консультування; основи психотерапії, арттерапія.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) у професійній діяльності;

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми в царині психологічної науки й практики.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності зі збереженням власної ідентичності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК10. Здатність спілкуватися іноземною мовою, у тому числі у професійній сфері.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.

СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних

умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН 3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПРН 4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПРН 5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, сикхотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН 6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПРН 7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях, у тому числі іноземною мовою.

ПРН 8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПРН 9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН 10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПРН 11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності, цінювати їх ефективність.

2.Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усьог о	у тому числі					
		л.	пр.	лаб.	інд.	ср.		л.	пр.	лаб.	інд.	ср.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Дитяча психотерапія як професійна діяльність													
Тема 1. Поняття про предмет дитячої психотерапії та історію її розвитку	8	2	2			4	8	2	2				4
Тема 2. Основні форми роботи психотерапевта з дітьми.	12	4	4			4	12	2	2				8
Тема 3. Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії дітей.	11	2	2			7	11						11

Тема 4. Основні практичні методи роботи психотерапевта з дітьми.	14	4	4			6	14					14
Разом за змістовим модулем 1	45	12	12			21	45	4	4			37
Змістовий модуль 2. Специфічні напрями дитячої психології												
Тема 5. Особливості роботи психотерапевта з дитячими страхами, тривожністю та шкільною фобією	10	2	2			6	10					10
Тема 6. Психотерапевтична робота з дитячою агресією	10	2	2			6	10					10
Тема 7. Психотерапевтична робота з дітьми, що стали жертвами насилля.	15	4	4			7	15					15
Тема 8. Особливості роботи психотерапевта з гіперактивними дітьми.	15	4	4			7	15					15
Тема 9. Психотерапевтична взаємодія при роботі з психосоматичними проявами у дітей.	15	4	4			7	15					15
Тема 10. Психотерапія підлітків.	10	2	2			6	10	2	4			4
Разом за змістовим модулем 2	75	18	18			39	75	2	4			69
Усього годин	120	30	30			60	120	6	8			106

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про предмет дитячої психотерапії та історію її розвитку	2
2	Основні форми роботи психотерапевта з дітьми.	4
3	Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії дітей.	2
4	Основні практичні методи роботи психотерапевта з дітьми.	4
5	Особливості роботи психотерапевта з дитячими страхами, тривожністю та шкільною фобією	2
6	Психотерапевтична робота з дитячою агресією	2
7	Психотерапевтична робота з дітьми, що стали жертвами насилля.	4
8	Особливості роботи психотерапевта з гіперактивними дітьми.	4
9	Психотерапевтична взаємодія при роботі з психосоматичними проявами у дітей.	4

10	Психотерапія підлітків.	4

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про предмет дитячої психотерапії	2
2	Основні форми роботи психотерапевта з дітьми.	4
3	Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії дітей.	2
4	Основні практичні методи роботи психотерапевта з дітьми.	4
5	Особливості роботи психотерапевта з дитячими страхами, тривожністю та шкільною фобією.	2
6	Психотерапевтична робота з дитячою агресією	2
7	Психотерапевтична робота з дітьми, що стали жертвами насилля.	4
8	Психотерапевтична взаємодія при роботі з психосоматичними проявами у дітей.	4
9	Особливості роботи психотерапевта з гіперактивними дітьми.	4
10	Психотерапія підлітків.	2
	Разом	30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Культурно-історичні умови розвитку та організаційно-деонтологічні засади психотерапії дітей та підлітків.	6
2	Психодинамічна традиція в дитячій та підлітковій психотерапії	6
3	Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії дітей і підлітків.	6
4	Загальні фактори і види дитячої та підліткової психотерапії.	6
5	Організація і структурування психотерапевтичного процесу з дітьми та підлітками	6
6	Аутогенне тренування та прогресивна м'язова релаксація в роботі з дітьми та підлітками.	6
7	Аналіз пісочних композицій: символізм просторового розташування, об'єктів та ландшафту.	6
8	Опанування здійснення аналізу основних мотивів символдрами в роботі з дітьми та підлітками.	6

9	Гра і малюнок - основні комунікативні засоби дитини. Арттерапія і терапія через малюнок. Діагностичні можливості дитячого малюнка.	6
10	Особливості індивідуальної та групової роботи психотерапевта зі страхами та тривожністю дітей в рамках психодинамічного, клієнтцентрованого та поведінкового підходів.	6

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне та письмове опитування;
- тестування;
- захист практичних робіт, завдань самостійної роботи;
- самооцінювання.

7. Методи навчання:

- лекція (усний виклад великого за обсягом та логічною побудовою навчального матеріалу, займає основну частину часу відповідних занять),
- пояснення (основних термінів, феноменів, причинно-наслідкових зв'язків під час практичних занять),
- розповідь (опис життєвих випадків, що ілюструють пояснювані явища та феномени),
- бесіда (репродуктивна – на початку кожного семінарського заняття, катехізисна – наприкінці лекційних та семінарських занять, евристична – на початку лекційних та семінарських занять),
- робота з підручниками, навчальними посібниками, науковими статтями (аналіз теоретичного матеріалу під час виконання завдань самостійної роботи з подальшим формулюванням висновків, побудовою таблиць та схем).
- вправи (розв'язування задач на застосування набутих знань, тренування у застосуванні знань закономірностей психіки, виконання творчих завдань, що наближаються до реальних професійних ситуацій під час практичних занять),
- контрольні роботи (виконання завдань, що перевіряють розуміння навчального матеріалу),
- проекти, командні завдання.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного “Положення про екзамени та заліки у НУБіП України”.

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Дитяча психотерапія як професійна діяльність		

Лекція 1. Поняття про предмет дитячої психотерапії та історію її розвитку	Розуміння предметної сфери педагогічної психології.	-
Практична робота 1. Поняття про предмет дитячої психотерапії	Формування базового теоретичного фундаменту, розуміння, що саме вивчає наука, якими інструментами користується та навіщо вона потрібна педагогу.	5
Самостійна робота 1. Культурно-історичні умови розвитку та організаційно-деонтологічні засади психотерапії дітей та підлітків.		10
Лекція 2. Основні форми роботи психотерапевта з дітьми.		-
Практична робота 2. Основні форми роботи психотерапевта з дітьми.	Засвоєння головних психологічних теорій, які пояснюють, як саме людина вчиться, розвивається та змінює поведінку під впливом навчання.	10
Самостійна робота 2. Психодинамічна традиція в дитячій та підлітковій психотерапії		10
Лекція 3. Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії дітей.	Розуміння внутрішніх психічних процесів, механізмів та закономірностей, за якими людина засвоює знання, вміння та навички.	-
Практична робота 3. Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії дітей.		5
Самостійна робота 3. Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії дітей і підлітків.		10
Лекція 4. Основні практичні методи роботи психотерапевта з дітьми.		-
Практична робота 4. Основні практичні методи роботи психотерапевта з дітьми.	Розуміння психологічних закономірностей передачі знань, формування наукових понять та управління освітнім процесом.	10
Самостійна робота 4. Загальні фактори і види дитячої та підліткової психотерапії.		10
Модульна контрольна робота 1.	Узагальнення набутих знань та умінь.	30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Специфічні напрями дитячої психології		
Лекція 1. Особливості роботи психотерапевта з дитячими страхами, тривожністю та шкільною фобією		-
Практична робота 1. Особливості роботи психотерапевта з дитячими страхами, тривожністю та шкільною фобією.	Розуміння психологічних механізмів формування цінностей, моральних переконань, характеру та соціальної поведінки учня.	5

Самостійна робота 1. Організація і структурування психотерапевтичного процесу з дітьми та підлітками		5
Лекція 2. Психотерапевтична робота з дитячою агресією	Об'єднання знань про навчання та виховання в єдину систему цілеспрямованого супроводу дитини. Розуміння того, як педагог може виступати менеджером (фасилітатором) розвитку, створюючи умови для самоактуалізації учня.	-
Практична робота 2. Психотерапевтична робота з дитячою агресією		5
Самостійна робота 2. Аутогенне тренування та прогресивна м'язова релаксація в роботі з дітьми та підлітками.		5
Лекція 3. Психотерапевтична робота з дітьми, що стали жертвами насилля.	Розуміння структури професійної діяльності викладача, вимог до його особистості, а також закономірностей його професійного вигорання та розвитку.	-
Практична робота 3. Психотерапевтична робота з дітьми, що стали жертвами насилля.		5
Самостійна робота 3. Аналіз пісочних композицій: символізм просторового розташування, об'єктів та ландшафту.		5
Лекція 4. Особливості роботи психотерапевта з гіперактивними дітьми.	Підготовка педагога до роботи в кризових, нестандартних та психотравмуючих умовах. Формування психологічної готовності та чіткого алгоритму дій під час роботи з дітьми, які пережили травматичний досвід, а також у випадках гострих кризових ситуацій в освітньому просторі.	-
Практична робота 4. Особливості роботи психотерапевта з гіперактивними дітьми.		5
Самостійна робота 4. Опанування здійснення аналізу основних мотивів символдрами в роботі з дітьми та підлітками.		10
Лекція 5. Психотерапевтична взаємодія при роботі з психосоматичними проявами у дітей.		-
Практична робота 5. Психотерапевтична взаємодія при роботі з психосоматичними проявами у дітей.		5
Самостійна робота 5. Гра і малюнок - основні комунікативні засоби дитини. Арттерапія і терапія через малюнок. Діагностичні можливості дитячого малюнка.		5
Лекція 6. Психотерапія підлітків.		-

Практична робота 6. Психотерапія підлітків.		5
Самостійна робота 6. Особливості індивідуальної та групової роботи психотерапевта зі страхами та тривожністю дітей в рамках психодинамічного, клієнтцентрованого та поведінкового підходів.		10
Модульна контрольна робота 1.	Узагальнення набутих знань та умінь.	30
Всього за модулем 2		100
Всього за модулем 3		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Відтермінування здачі завдань самостійної роботи, практичних занять у випадках хвороби чи якоїсь іншої вагомій для студента причини може бути дозволене за умови надання необхідної документації. Відтермінування здачі екзамену може бути дозволене за умови погодження з деканатом. Проведення навчальних занять, терміни та умови виконання навчальних завдань можуть бути адаптовані до запитів студентів із документально підтвердженими особливими потребами.

	Відповідальністю студента залишається вчасне надання таких документів.
Політика щодо академічної доброчесності	Вступаючи на цей курс, студенти повинні дотримуватися норм поведінки, прописаних у Положенні про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України (https://nubip.edu.ua/node/12654). Ви повинні знати та дотримуватись академічної доброчесності з усіх питань цього курсу. Порухення академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність.
Політика щодо відвідування	Відвідування лекцій та практичних занять з курсу є обов'язковим, воно забезпечує краще розуміння матеріалу, дає можливість простежити зв'язок між теоретичною інформацією та її прикладним аспектом, сформуванню системи знань та ґрунтовно підготуватись до екзамену. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету).

9. Навчально-методичне забезпечення:

1. Хижняк А. А. Дитяча психотерапія: ЕНК [для студентів спеціальності «Психологія»]. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4638>

10. Рекомендована література

Основна

1. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – С. 259-278.
2. Лендрет Г.Л. "Ігрова терапія: мистецтво відносин", М., Міжнародна педагогічна академія, 1994.
3. Філіпова Е.В. "Дитяча і підліткова психотерапія", 2016.
4. Калина Н. Ф. Основи психотерапії. М.: Рефл-бук, 1997. С. 21.
5. Соколова Є. Т. Психотерапія: теорія і практика. М.: Академія, 2006.

Допоміжна

1. Омельченко Я.М. Психологічна допомога дітям з тривожними станами / Я. Омельченко, З. Кісарчук. – К.: Шкільний світ, 2011. – 112 с.
2. Карпенко Є. В. Організація тренінгу спілкування з дітьми різного віку. Дрогобич, 2016.

3. Коробко С.Л., Коробко О.И. Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник. К.: Літера ЛТД, 2006.
4. Кривоніс Т. Г. Теорія та практика особистісної психотерапії. К.: Вид дім «Слово», 2012.

11. Інформаційні ресурси

1. Дитяча психотерапія та інтеграція її методів. URL: <https://www.slideshare.net/NatashaKachkovskaya/ss-75356802> (Дата звернення 22.10.2023).
2. Секція дитячої та юнацької психотерапії УСП. URL: <https://dyupt.lviv.ua/literature/> (Дата звернення 21.10.2023).
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (Дата звернення 06.09.2023).
4. Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. URL: <http://hklub.npu.edu.ua/> (Дата звернення 10.10. 2023).
5. Федерація психологів-консультантів онлайн. URL: <http://pro.fpko.ru/post-name/286/> (Дата звернення 22.10.2023).
6. Портал професійних психологів України «У психолога» URL: <http://upsihologa.com.ua/> (Дата звернення 20.10.2023).